

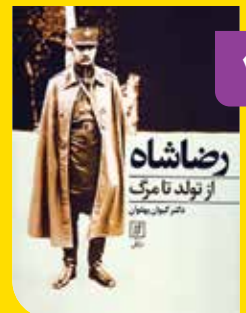
رضاشاه و شکل‌گیری ایران نوین

- استنفانی کرونین
- ترجمه مرتضی نایب‌فر
- انتشارات جامی
- ۴۰۰ صفحه
- ۱۲۵ هزار تومان

مدرسه مطالعات شرقی و آفریقایی دانشگاه لندن همایشی را در سال ۱۹۹۹م درباره ایران دوره رضاشاه برگزار کرد که این کتاب مجموعه مقالات آن همایش است. کتاب در قالب دوازده مقاله تصویری جالب توجه تا آن زمان از ایران نوین ارائه می‌دهد. کتاب یکی از نخستین مجموعه‌هایی است که موضوع تاریخ از پایین یعنی تاریخ مردم در این دوره را مورد بررسی قرار داده است.

رضا شاه از تولد تا مرگ

- کیوان پهلوان
- انتشارات علم
- ۹۹۰ صفحه
- ۳۶۵ هزار تومان

نویسنده در این اثر کوشیده به سراغ جنبه‌های جدید و کمتر شناخته‌شده حیات رضاشاه برود و خواننده را با وجوه متفاوت و زمینه‌های تصمیم‌گیری‌های او آشنا کند تا بیشتر با بستری که او زیست می‌کرد و در قالب آن حکومت‌داری کرد، آشنا شود. همچنین نویسنده به سراغ اقدامات وی و تأثیراتی که دستکم در آن مقطع به جا گذاشت، می‌رود.

پدر و پسر

- محمود طلوعی
- نشر علم
- ۸۵۰ صفحه
- ۳۴۵ هزار تومان

نویسنده در میان آثار مختلفی که طی چهار دهه کار به عنوان روزنامه‌نگار و تاریخ‌نگار درباره دوران پهلوی به رشته تحریر درآورده است، در این کتاب به سراغ زندگی دو پادشاه پهلوی رفته تا ناگفته‌هایی را در مورد آنان با خواننده به اشتراک بگذارد. به این منظور او اگر چه به سراغ اسناد و مراجع معتبر رفته اما این همه را با تحلیل‌های شخصی خود تلفیق کرده و اطلاعات قابل توجهی در مورد ارتباطات داخلی و خارجی دربار پهلوی استخراج می‌کند.

روایت متفاوت

نگاهی به ضرورت انتشار و نوع خوانش کتاب رضانام تارضاخان

علی محمد مقدس پور روزنامه‌نگار

سرگذشت و زندگی شخصی رضاشاه پهلوی برای دهه‌هاست که از موضوعات مورد علاقه پژوهش‌گران و خوانندگان است و عجیب نیست که ده‌ها جلد کتاب با عناوین مختلف و از جنبه‌های گوناگون به این موضوع پرداخته‌اند. کودکی که در راه مازندران به شمال در سرما یخ‌زده بود و به نظر می‌رسید که مرده است، زنده ماند و به پادشاه ایران مبدل شد. برخی در تاریخ‌نگاری زندگی او را به اوج می‌برند، ناجی ایران خطاب می‌کنند، شاه مدرن‌ساز می‌دانند و توسعه زیرساخت‌های کشور را مرمون فعالیت وی ارزیابی می‌کنند. در مقابل گروه دیگری بر این باورند که به قدرت رسیدن او فاجعه‌ای تمام‌عیار بود. نشان‌دهنده مأموران استعمار انگلستان در ایران می‌دانندش و به قدرت رسیدنش را منجر به برچیده شدن بساط مشروطه و ازسرگیری استبداد می‌دانند.

کتاب «رضانام تارضاخان: زندگی‌نامه رضاشاه پهلوی از ۱۲۵۶ تا ۱۲۹۹» یکی از جدیدترین نمایندگان تفکر دوم است. در مقدمه کتاب در مورد به قدرت رسیدن رضاشاه آمده است: «به قدرت رسیدن رضاشاه، برای ایران فاجعه بود. با رضاشاه مشروطیت در ایران بالمره برچیده و استبداد بازسازی شد. آندوه‌بارتر اینکه «محلل‌های فکری» این فاجعه، و سپس «پادو»های استبداد، نخبگانی بودند که چه‌بسا خود آنها به مراتب لایق‌تر از رضاخان برای منصب حکمرانی بر

کشورشان بودند. این پرسش همواره در حافظه تاریخی مردم این سرزمین مطرح است که چرا روشنفکران پس از منحرف کردن انقلاب مشروطه و تبدیل آن به بحران مشروطیت، چاره کار در «استبداد منور» دیدند. استبدادی که آمد اما «منور» نبود و حاصلش جز تباهی و فساد و اختناق و از میان رفتن امنیت فردی و اجتماعی چیزی نبود.»

نویسنده پس از بررسی چگونگی به قدرت رسیدن و سال‌های قبل از آن، در انتهای کتاب به کودتای سوم اسفند سال ۱۲۹۹ اشاره می‌کند. زندگی‌نامه رضاخان، آثار انقلاب اکتبر روسیه بر ایران، پایان جنگ جهانی اول، قرارداد ۱۹۱۹، ارتقای بریگاد قزاق به دیویزیون، سرازیری مستشاران نظامی و مالی بریتانیا به ایران بین دو جنگ جهانی از موضوعات دیگری هستند که در کتاب به آنها پرداخته شده است. اگر حیات رضاشاه پهلوی قابل تقسیم به سه دوره اصلی باشد یعنی از تولد تا کودتای ۱۲۹۹، کودتا تا پادشاهی و در نهایت پادشاهی تا سقوط، این اثر شامل دوره اول، یعنی ۱۲۵۶ ه.ش تا ۱۲۹۹ ه.ش است.

در تقابل با روایت مجازی

طی سال‌های اخیر گسترش فضای ارتباطی و شبکه‌های اجتماعی سبب انتشار اخبار و تحلیل‌های گوناگون شده است و این امر سبب شده روایت‌های مختلفی در مورد حوادث تاریخی به راحتی میان کاربران دست‌به‌دست شود. نویسنده هم در گفت‌وگوهای پس از انتشار اثر و هم در مقدمه کتاب این امر

را یک آسیب ارزیابی می‌کند و یکی از اهداف خود را در نگارش کتاب مقابله با این جریان‌های مجازی می‌داند. برخی از پژوهش‌گران دیگری که این کتاب را مطالعه کرده‌اند نیز به اهمیت روایت آن از این جهت اشاره می‌کنند. از جمله «محمد مهدی اسلامی» معاون پژوهشی موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی در جریان گفت‌وگویی در مورد اهمیت و تأثیر این کتاب می‌گوید: «خوانش غلط از دوره رضاشاه، امروز به صورت گسترده‌ای در فضای مجازی در حال گردش است. این خوانش غلط محصول چند موضوع است. نخست تلاش حکومت پهلوی برای تاریخ‌سازی که هزینه‌های کلانی را مصرف خود ساخته بود. تاریخ‌نگاری باستان‌گرایانه برای اعتباربخشی به خود، تاریخ‌نگاری تخریبی علیه قاجار برای بیان ضرورت کودتا و منجی‌نمایی خود، تاریخ‌نگاری تمجیدی برای بزرگ‌نمایی دستاوردها و تاریخ‌نگاری توجیبه‌ی برای استتار و پوشش خطاهای راهبردی. حاصل این تلاش‌ها که از ابتدای حکومت پهلوی به شدت در جریان بود و در مقطع جشن‌های ۲۵۰۰ سال به اوج رسید؛ رسوب برخی ذهنیت‌های غلط است.»

موضوع دیگری که به باور نویسنده نگارش چنین اثری را در فضای کنونی ضروری می‌کند، غفلتی است که از تاریخ‌نگاری پهلوی به‌خصوص مقطع رضاشاه پس از انقلاب اسلامی صورت گرفته است. چنین امری موجب شده که در غیاب روایت‌هایی از این دست، گروه‌های دیگری به ویژه سلطنت‌طلبان این فرصت را پیدا کنند که روایت خود را به عنوان روایت غالب در جامعه مطرح کنند.